

До біографії музейного працівника – жертви політичних репресій

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

День пам'яті жертв політичних репресій – щорічний національний пам'ятний день в Україні, що припадає на третю неділю травня (в 2021 р. – на 16 травня). Оскільки 18 травня відзначають Міжнародний день музеїв, наш обов'язок постійно нагадувати про острозьких музейних діячів, які стали жертвами політичних репресій і терору СРСР у сталінські часи та пізніше. Минулого року до цих пам'ятних дат у нашій рубриці ми опублікували матеріали про Михайла Струменського, Григорія Равчука, Яна Фіцке, Бориса Бульбінського.

Нам дорого будь-які свідчення про біографії попередників. У зв'язку з цим справжнім подарунком для остроган стала публікація на відомому сайті «Історична правда» від 1 травня 2021 р. Ціється про спогади Петра Табінського (це волинянин за походженням – уродженець Берестечка, професор Петроградської духовної семінарії у 1917 р., у 1924 – 1930 рр. був ректором православної духовної семінарії у Кременці, а у 1931 році перейшов до Української греко-католицької церкви та викладав у богословській академії, яку очолював Йосиф Сліпий. Під час Другої світової війни допомагав рятувати євреїв. Помер 1950 р. в сибірському засланні). У своїх спогадах П. Табінський згадує вражаючу українську демонстрацію з національними прапорами, яка пройшла вулицями північної столиці. Десятки тисяч українців – військових Петроградського гарнізону, робітників заводів і фабрик міста на Неві, студентів столичних вищих шкіл своєю акцією підтвердили невмирущість національного духу і волю до боротьби за державність України. Серед учасників цієї демонстрації був і церковний історик і педагог Михайло Струменський, який на той час уже кілька років співпрацював з Острозьким музеєм, що якраз створювався, й опублікував у

1916 р. перший музейний каталог нашої збірки. Читаємо спогади П. Табінського:

«1 травня 1917 р. в Петрограді «Свято Праці і Революції» – так і стоїть у мене в очах, хоч минуло сьогодні вже 20 років. Напередодні плакати, величезні простирала, розвішані по мурах, залах, видавали на різні способи перемоги, розписували про волю закликали галко людність до маніфестаційного вияву своєї радості, до участі в завітних походах...»

Пару днів тому приїхав до мене шкільний товариш – Мішка Струменський (в р. 1920 убитий большевиками в Полонні). Приїхав, як делегат корпорації жіночої школи в Троїце-Георгіївській посаді (під Москваю) й жив у мене.

В духовній семінарії виказав себе духовним, ідейним, моральним, здібним юнаком і українофілом; у Москві – спочатку працював наукою, далі педагогічно – ну яка там могла бути праця українофільська.

Оточення втягнуло його в себе, вросло безнадійно... Приїхав до мене – чистий москаль! Рано по сніданню каже до мене – ну, звичайно чистою російською мовою, з російським акцентом: Ходімо на Невський. Зобачимо робітничі маніфестації.

Широкий красунь – Невський проспект густо заловнений людністю. Дуже тісно, один одного штовхає, але на це не звертає ніхто уваги. Всі дивляться на йдику: нема на ній трамвая, не чути гудків авт, стукоту коліт дорожок. Їх місце заступили нині походи різних організацій.

Ідуть стрункими рядами... Революційні пісні з музикою, прапори, пралори, прапори... З написами й без кінця... Страшні є написи: це все заклик до боротьби, погрози. Мороз просто пробігає по шкірі.

«Отречемся от старого міра. Отрочуємо его прах з наших ног...»

«Вставай, подмайся, робітничий народ. Вставай на врага, люд галодний. Раддайся крік мести народной. Вперёд, вперёд, вперёд...!»

Найчастіше чути цю пісню. Глядячи на походи, слухаючи пісні, читаючи написи на революційних прапорах дійшли ми з товаришем до Казанського Собору.

– А це хто? Наші! – викрикує Міша. – Глядіть!

Здалека плывуть могутні звуки знаного нам українського гімну. Грає могутня військова оркестра. Спереду гордо грає величезний, багатий жовто-блакитний прапор. Зараз же за ним – широкий, великий плакат: «Хай живе Вільна Україна!» Далі величезна оркестра трубаць; за нею виблискуючи на сонці люфами крісів, струнко в такт машерують зі своїми офіцерами вояки з жовто-блакитними прапорами, зі своїми знаменами і плакатами...

– «Слава Україні», «Слава Вільній Україні», «За волю й долю України», «Ми за народ життя своє дамо!» «Душу й тіло ми положим за свою свободу». «Ломайте кайдани й ярмо».

Гордо, струнко, гармонійно плыве воцяцька маса. Минає відділ, за ним другий... третій... шостий...десятий.

– О, скільки-ж це їх! – вигукую мій Міша. – Та це на корпус буде!

Кінчається військо, на незначній віддалі йдуть теж з прапорами жовто-блакитними, з плакатами «цивільні», робітничі й інтелігенція з нотними зошитами в руках, цілими грудями співаючи українських пісень: «Ой, чи пан чи пропав, – адруге не вмирати» «Гей, гей ви хлопці до зброї».

Захоплення мого товариша досягає зенітальної точки.

– Ходімо й ми! – хватає мене за руку.

Ми стаємо наперед робітників; хтось дає нам нотний зошит і наші голоси зливаються з загальним співом.

Роздвільяюся праворуч і ліворуч себе. Хідники густо заповнені людьми. На балконах теж повно. Махають хусточками й гукають час від часу: «Хай живе Україна», «Слава Україні...».